

Мобілографія як фактор трансформації системи мовних жанрів

Поширення мобільних технологій спричинило серйозний вплив на масову комунікацію, змінивши існуючі сценарії взаємодії та спровокувавши появу нових мовних ігор. Виходячи з підходу Л.Вітгенштейна, мовні ігри – це цілісні та внутрішньо складні, об'ємні, багатосарові та багатовекторні системи комунікації, які збудовані та розвиваються за певними правилами, що історично та культурно склалися та постійно формуються в суспільстві. Специфічні можливості мобільних пристроїв зв'язку, в тому числі здатність оперативно створювати та відправляти фотографії, привели до формування нових мовних ігор, які тісно пов'язані з масмедіа. Передусе тут мобілографія – різновид фотографічного мистецтва, в якому в якості інструменту використовуються електронні прилади з вбудованою цифровою фотокамерою, створеною не для професійної фотозйомки (Мобілографія // Вікіпедія. Свободная энциклопедия [Електроний ресурс] // URL: [http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F](http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F;):).

Завдяки насиченій емоційності мобілографії, її доступності, а також розвитку соціальних мереж, цей тип соціальної комунікації та медіа тексту набув великої популярності. Цей специфічний вид медіатексту розвивається в різних інформаційно-комунікативних напрямках та стає точкою перетину соціальної, приватної комунікації, естетичного повідомлення та реальності масмедіа. Така складна природа цього феномену вимагає перегляду сутності жанрової системи, насамперед, медіатексту. Як зазначав М.Бахтін: «Багатство та різноманітність мовних жанрів неозора, бо невичерпні можливості розмаїтої людської діяльності та тому, що в кожній сфері діяльності виробляється цілий репертуар мовних жанрів, який диференціюється та зростає по мірі розвитку й ускладнення даної сфери» (М. Бахтин. Проблема речевых жанров жизни [Електроний ресурс] // URL: http://philologos.narod.ru/bakhtin/bakh_genre.htm). Мобілографія, яка апіорі тісно пов'язана з повсякденністю та знаходиться в процесі становлення, споконвічно усвідомлює себе на стику різних типів комунікації, активно та послідовно використовує вербальні та невербальні знаки, є новим мовним жанром. Аналіз нової жанрової системи мобілографії в інформаційному просторі соціальних мереж потребує, перш за все, застосування теорії мовних жанрів М.Бахтіна. Загальний текст мобілографії, різноманітний, включає в процес свого розвитку вербальну та невербальну складову, контекст, формується та здійснює себе в процесі безперервної комунікації. В ньому невербальні повідомлення тісно пов'язані з вербальними: коментарями автора та інших користувачів мережі. Саме тому теорії мовних жанрів М. Бахтіна має бути актуалізована щодо мобілографії.

За М.Бахтіним: «Використання мови здійснюється у формі одиничних конкретних висловлювань (усних або письмових) учасників тієї чи іншої сфери людської діяльності. Ці висловлювання відображають специфічні умови і цілі кожної такої області не тільки своїм змістом (тематичним) і мовним стилем, <...> але, перш за все, своєю композиційною побудовою. <...> Кожне окреме висловлювання, звичайно, індивідуально, але кожна сфера використання мови виробляє свої відносно стійкі типи таких висловлювань, які ми і називаємо мовними жанрами» (М. Бахтин. Проблема речевых жанров жизни [Електроний ресурс] // URL: http://philologos.narod.ru/bakhtin/bakh_genre.htm). Ці ідеї М. Бахтіна коригують з думками Л. Вітгенштейна. М. Бахтін, розглядаючи специфіку мовних жанрів, торкнувся важливих для розуміння соціальних практик мережі аспектів: взаємодія приватної та публічної, індивідуальної та суспільної комунікації, стереотипність сценаріїв мовної поведінки, а також визначальна роль умов комунікації, те, що Л.Вітгенштейн називав правилами мовної гри і те, що згодом називатимуть дискурсом.

Як відомо, М. Бахтін пропонував виділяти первинні (прості) та вторинні (складні) мовні жанри, які у процесі свого формування вбирають у себе та переробляють різні первинні жанри, що склалися в умовах безпосереднього мовного спілкування. Текст мобільної фотографії руйнує цю межу, початковим своєрідним поєднанням інтенцій первинних простих, фамільярних за своєю

сутністю, жанрів і вторинних, розрахованих на організоване культурне спілкування. У мобільній фотографії присутнє змішання та взаємодія різних жанрових систем. Тут яскраво виражені ефекти динамічності, обумовленості життєвою, спонтанною ситуацією та «недомовленості», коли багато чого залишається за кадром, що в свою чергу інтерпелює глядача, змушує його висувати припущення. Люди найчастіше роблять фотографії власних відображень у дзеркалах туалетів, ліфтів, фотографують свої ноги, їжу, домашніх тварин, навколишні краєвиди – все те, що складає їх повсякденність. Деякі інформаційні ресурси називають мобілографію в цілому жанром. Проте всередині цього напрямку вже виник і знаходиться в процесі становлення ряд стійких, універсальних сценаріїв, які хоч і можна охарактеризувати, використовуючи вже існуючу систему жанрів, але їх специфічність настільки яскраво проявляється, що вони вже мають власні найменування. (Див., наприклад, Оксфордський словник англійської мови (Массовые дурачества. Социальная фотография стала главным трендом года [Електроний ресурс] // URL: <http://www.adme.ru/vdohnovienie-919705/massovye-durachestva-411805/>)). Комунікативні можливості мобільної фотографії виходять далеко за межі жартів та розваг, сьогодні вона позиціонується як витвір мистецтва, проходять виставки та конкурси робіт мобілографів (Ю. Чебакова. Знакомимся с мобилографией – фотограф Том Эриксон [Електроний ресурс] // URL: <http://photointerview.ru/2010/06/znakomimsya-s-mobilografiej-fotograf-tom-erikson/>). Таким чином, цей вид мовної гри став своєю межею, точкою перетину публічного та приватного, масового та високого мистецтва, професійної та аматорської творчості.

Вже потрібно говорити про те, що на підставі первинних жанрів мобілографії, до яких можна віднести різні форми діалогу – коментарі, полеміка під публікацією, репліки, позначки «мені подобається», використання графічних знаків і зображень для вираження свого ставлення до конкретної мобілографії, вже почали формуватися складні, специфічні вторинні жанри. Говорячи про первинні жанри, варто зазначити, що певна анонімність, відсутність фізичного контакту, привели до формування специфічного стилю, якому притаманна словотворчість, використання груп символів («смайли»), фонетичне письмо – ці та інші особливості інтернет-комунікації активно проникають в розмовну мову, формуючи сценарії мовних ігор.

Як вже зазначалося, мобілографія – лише осколок цілого, вона поміщена в дискурсивне простір, де постійно пов'язана з іншими вербальними та невербальними елементами, які утворюють більш складні, вторинні мовні жанри. Так, фотографії та текстові коментарі кожного конкретного користувача розповідають про події його повсякденності. Цю історію, розказану вербальними та невербальними текстами можна вважати вторинним жанром, спорідненим автобіографії, мемуарам, щоденнику. Однак образи та «історія» можуть бути вигаданими, в такому випадку жанр за своєю природою буде ближче до художнього твору.

М.Бахтін писав: «Вивчення природи висловлювання та мовних жанрів має, як нам здається, основне значення для подолання спрощених уявлень про мовне життя, про так званий «мовний потік», про комунікацію тощо» (М. Бахтин. Проблема речевых жанров жизни [Електроний ресурс] // URL: http://philologos.narod.ru/bakhtin/bakh_genre.htm). Ігнорування цього аспекту не дозволяє зрозуміти природу та функцій нових соціальних практик, їх зв'язок з живою дійсністю. Жанрова різноманітність нового простору соціальної комунікації вимагає більш глибокого аналізу. Поведінка реципієнтів в мережі, їх способи самопрезентації, в тому числі й за допомогою мобілографії, відбуваються за вже сформованими сценаріями, які при цьому активно розвиваються. Важливо досліджувати нові мовні жанри, які виникли в соціальних мережах як специфічному комунікативному просторі, в їх динаміці та з урахуванням широкого контексту, який постійно змінюється. Використання теорії мовних ігор, які характеризуються принциповою дискурсивністю та комунікативністю, дозволяє комплексно розглянути явище мобілографії.